Aby rozpocząć lekturę,
kliknij na taki przycisk ,
który da ci pełny dostęp do spisu treści książki.

Jeśli chcesz połączyć się z Portem Wydawniczym
LITERATURA.NET.PL
kliknij na logo poniżej.

KLIKNIJ TUTAJ

KLEMENS JANICKI

CARMINA

Tower Press 2000

Copyright by Tower Press, Gdańsk 2000

QUERELA REIPUBLICAE
REGNI POLONIAE
ANNO MDXXXVIII CONSCRIPTA

QUERELA REIPUBLICAE

Desine Romanos narrare, Polone, tumultus
Et plenas misera seditione dies!
Nascuntur graviora domi magnisque resurgunt
Viribus in proprium praecipitanda caput.
In partes sum scissa duas pluresque, quod unum
Exitio multis gentibus ante fuit.
Utque vetusta aevi dimittam exempla prioris,
Hoc solo cecidit Pannonis ora malo.
Sed nil vicini terrent documenta pericli
Nec terret natos proxima flamma meos.
Privatis inhiant rebus, sua commoda quisque
Venatur, tamquam sit mea vita nihil,
Quae nunc ad summam vergit prolapsa ruinam,
Ni divum celeri restituatur ope.
Nec tamen hostili iaceo prostrata lacerto;
In me turba suas armat amica manus.
In celsa praeter meritum quos sede locavi,
Custodes nostrae constituique rei,
Iura quibus, quibus est legum commissa potestas,
Quos feci in populo numinis esse loco,
Quos a sorde patrum evexi, quos vellere nostro
Ornavi et titulos divitiasque dedi,
Hi me praecipitant, pro numina sancta deorum!

Hoc meriti pretium grande piumque fero.
O mea nobilitas (nam quid te praeter in istis
Aemmnis possum iure vocare memn?),
Sola meae superes cupida et studiosa salutis;
Vix tamen auxilio iam potes esse mihi.
Libertas oppressa tua est, quam sanguine et armis
Et virtute patres ememere tui.
Ut tamen hanc repares, pereas quam tota, ruinam,
Dum licet, utendum est hac ratione tibi:
Nil temere et petulanter agas, modus optima virtus,
Cunctaque sub recto discute iudicio.
Commodius leviore meum sanabitur ulcus
Fomento; apponas si violenta, nocent.
Quis legatorum novus heu furor iste tuorum?
Dicendus furor est ni magis ille tuus.
Discessere, fui cum defendenda per illos;
Sic ego sum diris sola relicta lupis.
Excusant factum adversi improbitate senatus.
Sed tamen haec causa est non satis aequa mihi,
Cum sit rex, qui me multis feliciter annis
Consilio iusta sustinuitque manu,
Quo nihil in toto melius neque mitius orbe.
O servent illum tempora longa mihi!
Cum restent aliquot proceres, quos publica tangunt
Commoda et officii qui meminere sui,
Horum praesidio poteras tentare saluti
Et tempestati consuluisse meae.
Si nil proficeres, satis esset amica voluntas;
Parva gravis mmium sed tibi visa mora est.

Atque utinam non sic temeraria coepta fuissent
Horum, qui causam deseruere meam!
Non ego tam saevos subiissem maesta dolores,
Nec quererer casum non procul esse meum,
Nec mihi cernenti varios consurgere luctus
Terreret iustus cor animumque metus.
Ecce furit Valachus, saevis evertitur armis
Russia et in vinclis, caedibus, igne iacet.
Aspiceres cuperem, quae sit plangentis imago
Germanae et facies, dure Polone, tuae.
Ducitur in tergum miseris constricta catenis
Deque suo trahitur non reditura solo,
Squalida, turpis, inops, laceris miseranda capillis,
Deiciens victum sanguinolenta caput.
Nec quemquam morbus redimit, nec sexus et aetas,
Hostis inexpleto cuncta furore metit.
Ille vocat frustra natum, frustra ille parentem,
Implorat frostra vincta puella virum.
Pignora ab uberibus iugulantur rapta nec ullum
Invenias vacuum strage, cruore locum.
Tecta cremata ruunt et opes sudorque coloni,
Quadrupedum rapitur, pellitur omne genus.
Nam taceo (lacrimis vocem et prohibente dolore),
Quingenti nuper cum cecidere viri,
Martigenae iuvenes, fortissima pectora, pugna
Milia qui adversa sustinuere decem.
Sed periere tamen numero superante doloque,
Hostis enim occultis stabat in insidiis.
Nil te tanta movent, o turba domestica, quae nil

Curas privatam praeter avaritiam.
Omma parva putas, quae sunt mea, maxima cum sint,
In quibus et vitae est summa caputqe tuae.
Tene fore incolumen speras post funera matris,
Quae te fecundis sustinet uberibus?
Tune decus, leges et libera iura tenebis
Dissidio graviter niinc labefacta tuo?
Sed tibi vera odiosa nimis; nam vera loquentes
Despolias titulls despoliasque bonis.
Vera loqui timeo, ne forte novissima primis
Eveniant miserae deteriora mihi.
Magne Pater, qui colla iugis onerata malignis
Ut depressa leves exoneresque, vocas,
Ad te confugio supplex, me turbine in isto
Eespice et afflictis pomge rebus opem!
Tu libertates, tu iura, tropaea dedisti
Ante mihi; nisi ades, mmc ea fracta ruunt.
Da proclinatae pia fulcimenta ruinae
Illustraque meum pneumatis igne genus!
Consilium Regis moderare et vota senatus
Et sanos scissi fac animos populi!
Hosque, mei qui sunt iustissima causa doloris,
De caelo missi fulminis igne crema,
Ut sint exemplo reliquis matremque, quod ipse
Iussisti, quivis discat amare suam.

AD POLONOS PROCERES

Quae vos tam dirae stimulant ad tanta Megaerae
Dissidia, in proprium sollicitantque malum,
O proceres, illustre genus, Lechaea propago,
Gloria Gradivi maxima, magna togae!
Quis furor aut cuius vos fert insania fati,
Aut quis vos Stygii numinis error agit?
Exagitat vestras discordia mutua mentes,
Urget in adversas vestraque corda vices?
Metaque cum cunctis praescripta sit una reique
Unius fieri debeat unus amor,
Curritis in varium, quamvis iter omne videtis
Sincerum, vestros quo decet ire pedes.
Sed privata vetant odia et privata simultas
Et tacita occultum quae vorat ira iecur.
Ira iecur vorat occultum, celatur et ardet
Et veram fingit mens simulata fidem.
Scribitis et missam legitis persaepe salutem
Nec nisi amicitiam nuntia charta crepat,
Sed longe diversa domi verbisque voluntas
Dissona sub blanda calliditate manet.
Congressus colitis pulchroque occurritis ore,
Complexus variam iungitis iuque vicem,
Ducitis et miris convivia mira triumphis,
Proque salute graves fert gula ficta scyphos.
Luditis et pictis posito super aere libellis;
Ars etenim summis convenit ista viris.
Hanc etiam magmis fertur coluisse Camillus

Et Decii, patriae victima laeta suae.
Munera quid referam? Donis certatis utrimque,
Ut donatae ammum testificentur opes.
Hic dominum vocat hunc, patruum vocat ille patremque,
Hi sunt affines, hic gener, ille socer.
Hic tibi servitium commendat, at ille precatur,
Qui possint Pylios aequiparare diea.
O fucata fides, o pectora falsa, sub albo
Vellere vesani plena furore lupi!
Mellitas geritis linguas gestusque, sed isto
Sub melle interius dira venena latent.
Quae tunc apparent, cum publica causa vocatur
In medium, ad vestros subiciturque pedes.
Tunc illam calcare licet vel tollere; sed vix
Tam pius in vobis unus et alter adest.
Tmic odii privata lues celatus et ignis
Proditur indiciis exoriturque suis.
Tunc varii sensus, tunc se discordia sursum
Erigit unius de statione rei.
Displicet ista tibi sententia, non mala quod sit,
Auctor at illius displicet ante tibi.
Turpe putas igitur meliori cedere voto
Et vis stultitiae ferre tropaea tuae.
Interea commune bonum prosternis et irae
Indulgens patriae publica damna facis,
Cum natus non sis, ut ait rex ille sophorum,
Tu tibi, sed patriae commoda ferre tuae.
Quam melius, proceres, vos mens comuncta teneret
Et studium vobis omnibus esset idem!

Tempore concordi consurgunt parva vigentque,
Discordi contra tempore summa ruunt;
Cuncta fovet, confirmat, alit Concordia, summo
Proxima apud veteres diva locata Iovi.
Hac duce magna suum servat natura tenorem
Inque suis regnant haec elementa locis.
Hac duce diversum percurunt sidera caelum
Et reparat solitas tempus et aura vices.
Hanc violare pater superum si tentet, in illud
Cerneret antiquum cuncta redire chaos.
Haec dea prima dedit populo incrementa futuro,
Spes hominum generis cum duo tota forent.
Prima recurvato terram disrupit aratro,
Prima sub ignotam semina misit humum.
Prima dedit leges et magnas condidit urbes
Et posuit dominis templa dicata deis,
Regnaque firmavit, Romanis subdidit orbem
Fascibus, eiecta qui cecidere dea.
Haec eadem nostri iecit primordia regni,
Tunc cum desertos Lechus imvit agros
Parvaque constituit properatae culmina Gnesnae,
Moxque duci et populo nomen opesque dedit.
Iuraque iam magnis Casimiro rege Polonis,
Qui magnus patriae est dictus amore, tulit,
Iura, quibus nostrae celebrata est fama Coronae,
Hei modo ad extremum paene redacta malum.
Cur? Quia nulla sapit vobis concordia. Tali
Legifera est olim Sparta sepulta lue.
Ergo per vestum patria est afflicta furorem

Libertasque novo colla dat aegra iugo.
Multorum iustae nascuntur ubique querelae
Et populum varius plangor et horror habet.
Cur tamen hoc? Praestat verum prodestque tacere,
Ne sutor crepidae flectat ab orbe suae.
Vos quoque, quis dubitet, quae sunt lugenda, videtis,
Sed pietas ad vos non habet ulla viam.
Publica calcatis, quibus et privata trahuntur,
Cum simul hoc solvi cuncta necesse modo.
Credite, discordes animi, quod et ista ruina
Non minus in vestrum est corruitura caput;
Idem etenim Boreas, imam qui verrit arenam,
Robora silvarum frangere summa solet.

TRISTIUM LIBER I – X

I

Mandat libello, ut in publicum proditurus D. Samuelem, Plocensem Praesulem Regnique Poloniae Procancellarium, primum adeat atque, ut sub eius nomine exire posait, roget.

I liber, i tandem, frustra obluctamur amicis,
In lucem tenebris progrediare tuis.
Servus eris vulgi vili mercabilis aere,
Nil in te patrii iam mihi iuris erit
Et, seu probra tibi lector sive ingeret ignem,
Nequiquam nostram flendo vocabis opem.

Quid trepidas vultusque mihi das signa timoris
Non taciti, in nidum te retrahisque tuum?
Si metuis doctorum oculos, quis iniquior uno
Aut etiam quis te stultior esse potest?
Candida Pieriis sunt pectora semper alumnis,
Qualia Maeonius pectora cycnus habet.
Ignoscunt humana aliis errata, vicissim
Ignosci erratis saepe petuntque suis.
Si metuis rude vulgus, habes quod iure timere,
Quando animo puer es debiliore, potes.
Quo quis erit tot in indoctis indoctior, in te
Hoc animi iudex asperioris erit.
In tua declamans errata in plebe videri
Magnus et e nostra crescere clade volet.
Cum leget, attollet risum, clamabit „ad ignem,
Ad latrinae olidam putidioris aquam!"
Qua possis igitur securior ire per hostes,
Unam, quam paucis accipe, cerno viam.
Vidi ego, per Latium qua callidus arte viator
Omne sibi tutum reddit et urget iter.
Nomina cum sculptis alicuius principis armis
Assuit in lacerae parte priore togae,
Praesidio quorum securus ubique pericli est,
Multa hominem sequitur gratia, multus honor.
Tu quoque non aliter te progressurus obarmes,
Illustret frontem nobile stemma tuam.
Unde petas, dicam, sed tu depone timorem;
Cur timeas magnum parva rogare virum?
Praesulis ire para sacram Samuelis in aulam,

Qui te captato tempore ducat, erit.
Semper enim Antistes suprema negotia Regni
Tractat, signa sibi credita cuius habet.
Ergo importunam venias ne forte sub horam,
Cura adhibenda tibi, cura adhibenda mihi est.
Cum venies dabiturque loqui, sic incipe sacros
Prostratus magni Praesulis ante pedes:
„Gloria pontificum, Samuel, et tempore nostro
Qui titulis unus par potes esse tuis,
Nuntius a quodam media de plebe poeta
Advenio parvi iussa secutus eri,
Ut venerer primum te supplex, inde reverso
Gratuler, ut pro me denique pauca rogem.
Evocor in vulgus iubeorque exire; tot inter
Ut possim turbas currere tutus, ades.
Numine me tueare tuo, tueare favore
Daque mihi servi nomen habere tui,
Utque tuus credar coetuque agnoscar in omni,
Quem geritis, rubrum da mihi ferre bovem.
Qui mihi si splendor desit, contemnar in ista
Veste miser, media proterar inque via.
Namque hodie, quod scis, de solo vulgus amictu
Aestimat et tunicae de bonitate virum.
Vilis homo est, qui non incedens fulgeat auro,
Vilis homo est, quem non serica texta tegant.
Atra lacerna mihi est, facies simul atra, quod unus
Materiae cultus convenit iste meae.
Praeter enim morbos, gemitus, lamenta, dolores
Nil cano, nil habeo, tristis et inde vocor.

Ergo rubere tuum nigra de veste iuvencum
Da mihi; conspicuus sic ero, clarus ero.
Nec tantum in populo, regum quoque forsan in altas
Nostrorum admittar perveniamque domos,
Imperio quorum longo tuus iste iuvencus
Sarmaticas longo tempore pascat oves".
Haec ubi finieris iam verba, libelle, putato
Te desiderii vota tenere tui.
Annuet et dextram tibi porriget ille benignam,
Inque patrocinio te volet esse suo.
Sic bene prodibis, tanto sub nomine magnus;
Crede, Polonorum te comitabit amor.
Sed quacumque feret tua te fortuna, videto,
Ne nimium magnus tu videare tibi,
Neve supercilium sumas tibi grande; beatus,
Metitur proprio qui sua seque pede.
Agnoscas errata, quibus si pagina nobis
Ulla vacat, certe pagina rara vacat.
Nec mirum; quia, dum scribo haec, quae ferre iuberis,
Et cano flebilibus qualiacumque modis,
Non mihi Pieridas, sed Mortem astare videbam,
Prensantem nigra me calamumque manu.
Quod si quid lector Nasoni ignoscit, in atro
Tempore quod plectri languidioris erat,
Nec mihi durus erit, qui, dum scribo ista querorque,
Non exsul, sed iam nil nisi funus eram.

II

Precatur Divam Virginem Mariam, ut illi in febribua quartanis Patavinis tolerantiam fortemque animum impetret.

Quid mihi nunc vestris, Musae, cum cantibus? Haec sunt
Tempora laetitiae scilicet apta meae,
Dum crucior rapidoque miser comburor ab igni,
Horrenti pariter conglaciorque gelu,
Dum patior cunctos, quos febris amara dolores
In possessa semel corpora ferre solet.
Sed tamen ille etiam cantat, qui parva superbas
Ante fores tremula flagitat aera manu.
Et mea par causa est; cantu implorabo supernam,
Vis nihil humanae cum iuvat artis, opem.
O mihi in afflictis semper fidissima rebus
Adiutrix, summi nata parensque Dei,
Nunc quoque, nunc oculos ad me demitte benignos
Et querulas servi suscipe, Diva, preces!
Qui quod adhuc licet ista queri linguaeque potestas
Integra quod superest, debet id omne Tibi.
Debet et exiguum hoc animae, quod pelle sub iata,
Has inter venas, inter et ossa latet.
Haec tria nam primo mihi sola e corpore restant,
Cetera sunt longi rapta furore mali.
Sanguiue deficior sucusque colorque recessit,
Quaeque mihi nuper non mala forma fuit.
Pallor is est maciesque in me, qua saepe videri
Vana sepultorum corpora nocte ferunt.
Lumina ut in specubus latitant defossa duabus

Inque acie multum sunt hebetata sua.
Ferre caput nequeo collo, quod membra sequuntur
Cetera, non illo languida facta minus.
Officium, recte quo fungebantur, inertes
Deseruere manus, deseruere pedes.
Affixus lecto totis decumbo diebus,
Ut nuper natus viribus absque puer.
Iamque mihi videor poena par esse Prometheo;
Affixus Scythicis sic fuit ille iugis.
Nulla sui fuerat vincto de rupe potestas,
Me quoque vis morbi non sinit esse meum.
Illius infelix praecordia vultur edebat,
Internus lacerat viscera nostra dolor.
Non illi requies ulla a tortore dabatur,
Qua non excrucier, non datur hora mihi.
Verum aliquo potuit volucris terrore fugari
Illa, potest pestem nemo fugare meam.
Defesgi torpent medici nec, quid sit agendum
Amplius, expediunt, quodve sequantur iter.
Naturae Genitor magnum dum conderet orbem,
Partiretur opes inque creata suas,
Infudit tacitum plantis herbisque vigorem,
Quem nostra in varium vita vocaret opus.
Hoc dedit et gemmis, dedit hoc Pater ille metallis,
Hoc generi volucrum quadrupedumque dedit.
Ignorata diu latuit vis illa; recentis
Nam ruditas populi grandis inersque fuit.
Experiens subiit posthac sollertia et usus
In clara posuit multa reperta die

Cognovitque nocens, cognovit et utile eodem
Sub cumulo, in partes seposuitque duas.
Hinc ortum medicina tulit miscetque perenne
Cum tot corporeis proelia dura malis.
Illa quidem victo ducit saepe hoste triumphum
Et statuit sacra saepe tropaea manu;
Febre tamen nunc victa mea est, ignoscat Apollo,
Atque in me robur perdidit omne suum.
Sic summo placitum est Regi, qui serior in me
Vindicat offensas hac bonitate suas.
Plura, Pater, merui; vitam te laedo per omnem,
Iam dudum infernos dignus adire lacus.
Nil intentatum contra te paene reliqui
Et, quamvis essem filius, hostis eram.
Gratia magna tibi! Punis extrema merentem
Nec iacis in nocuum debita tela caput.
Certe ego, si scelerum sim iudex ipse meorum,
Iudicii gladio plecterer ipse mei.
Clamarem: „Aeternos me praecipitate sub ignes,
Aut date Tartareis anguibus esse cibum”!
Tu nil tale iubes, Genitor, nec iudicis aequi,
Sed blandi partes admonitoris agis
Meque levi sat habes virga perstringere, mater
Ut puerum, fluviae quod male fidat aquae.
Adde aliquid gravius, quaeso; quein corrigis, illum
Tunc revocas et vis, ut prius, esse tuum.
At tu, Virgo, adsis, pro meque, ut fortiter onmes
Evincam gemitus sustineamque, roga,
Neve queri mihi sit durumque vocare Tonantem

(Compulit hoc multos dicere saepe dolor).
Quae patiar, mhil esse putem gravioraque multo
Me fatear noxis commeruisse meis;
Mortem etiam laetus videam, si forsitan ad me
Iam nunc occulto iussa venire pede est.
Nec scio, cur nobis possit metuenda videri,
Sit magis ob causas quando vocanda duas.
Interimet corpus, non amplius ulla facultas
Peccandi et summum laedere numen erit,
Eruet e tenebris animum caeloque remittet.
Illa sit o utinam non procul hora mihi!
Tunc oculig cernam, quae nunc neque mente valemus
Concipere, humano nec memorare sono,
Teque tuosque omnes. Tunc me, Regina, vocabis
Et facies vestros ante sedere pedes.
Cur id enim dubitem? Neque tunc me, Diva, relinques,
Turbine in hoc vitae si mihi semper ades.
Semper ades faveasque, precor, dum vivus in isto
Fallacis mundi iactor agorque mari.

III

Excusat Petro Cmitae, viro illustri, patrono suo, silentium suum Patavinum et per occasionem in laudes philosophiae excurrit.

Cmita, tuae splendor patriae, seu plurima specto
In te virtutum sidera sive genus,
Ecquid ais, postquam data sunt tibi carmima tandem

A me post menses vix quoque missa novem?
Scilicet accusas ignavum pectus et istam
Forte putas animi desidis esse moram.
Di mihi sunt testes, tam longa quod otia nobis
Nulla, satisfacerent quae tibi, prorsus erant.
Est opus ad carmen, quod te dignum sit, et amplo
Tempore et internis morsibus esse procul.
Me variis agitat curarum turbo procellis,
Asper ut in pelago carbasa fracta Notus.
Nec tamen et reliquis, ista quae sector in urbe,
Tollitur hac studiis anxietate vigor.
De cunctis solae subeunt haec damna Camenae,
De cunctis solas haec mea laedit hiems.
Non amat haec curas genialis turba dearum
Nec vult sollicitas ante venire fores.
Hinc etiam lucos et prata et amoena poetae
Flumina Musarum constituere domos
Illarumque comas laetis cinxere coronis
Et cantum et dulces attribuere modos.
Hic habitus felix (quota pars tamen huius in isto est?)
Pompaque temporibus dissonat ista meis.
Sic valeam, quod in hoc, qui iam prope praeterit, anno
Nescio, iucundam quid sit habere diem.
Nunc tua suspicio me torquet et hostis, eandem
Qui tibi materia firmat alitque tua.
Nunc animum crucio terrore metuque futuri,
Ut miser exorta navita nube solet.
Sic timor ergo diem turbat, mala somnia noctem.
O soror infernis sollicitudo deis!

Tu mihi fregisti plectrum, quod amicus Apollo
Donarat vitae post tria lustra mihi.
Tu mihi sevisti spinas in pectore et illis
Aonidum ex illo pulsus abivit amor.
Est etiam, est aliud, fateor, cessare quod istud
Pierio motum numine fecit opus.
Nemo simul coluit magni sacraria Phoebi,
Naturae obscuras edidicitque vias.
Ipse Maro, si non tamen est tenuissima summis
Et solem tenebris assimilare nefas,
Dum latebrosa sui sequitur praecepta Sironis
Et rerum causas excutit atque vices,
Otia non habuit laetas per prata capellas
Ducere et agrestes voce movere deos,
Aut facere, ut cupidis parerent arva colonis,
Horrida vel Phrygii scribere bella ducis.
Me qnoque mirantem Sophiae penetralia tempus
Deficit ad Clarii sacra redtre dei.
Hanc tanto maiore sequar conamine, quanto est
Fortior humanis illa medela malis.
Haec est fortunae domina imperiosa malignae,
Sub magnum rapiens illius arma iugum;
Iura dat aerumnis, victo dat iura timori
Nec scit ob adversas vertere terga vices.
Haec est, quam veteres dixerunt Pallada, quae sit
Divino sumnu vertice nata Iovis.
Lorica pectus, clipeo armavere sinistram,
Hastile in dextra ferre dedere manu
Et galea texere comas, violentus in illam

Impetus ut nullum posset habere locum.
Haec est, quae miseri casus confitavit Ulyssis
Atque illum fida sola levabat ope.
Hac duce et Antiphaten effugit et antra Cyclopum,
Vicit et Ionii monstra canora maris;
Cum socii in varias vertissent ora figuras,
A magico solus carmine tutus erat.
Omne genus vicit per bis duo lustra malorum,
Tot profugus terris totque agitatus aquis,
In patriam rediit fatis perfunctus amaris,
Ults et est hostes hac quoque dante suos.
O regina, caput remm, quae colla potentis
Fortunae, libuit quo tibi cumque, rapis
(Utque omnes rotat illa, rotat simul omne, quod usquam est,
Sic ruit imperiis ipsa rotata tuis),
Quo maior tua laus, ex hac quod sola triumphum
Tu, quae de cunctis sola triumphat, habes.
Si non Hannibalis virtus immensa fuisset,
Scipiadae numquam gloria tanta foret.
Fama Neoclidae sit cur ita clara, videmus:
Aurorae dominum fregerat ille ducem,
Qui potuit summos a stirpe evertere montes,
Aequoreum vinclis et cohibere deum
Et magnae aeternas naturae frangere leges,
Cum totae fluviis ebiberentur aquae.
Sed memor, mide abii, te, te, fortissima virgo,
Appello et tecum, si sinis ipsa, loquor.
Sic loquor, ut cupiam demens conatibus impar
Tollere onus, laudes dicere posse tuas.

Si lovis in terram demigret et ante suorum
Laudatorum oculos conspiciendus eat,
Protinus attoniti praeconia coepta relinquent
Inque sacram vertent protinus illa precem.
Sic ego propositum mitto laudantis et, ut te
Suspexi, vultus numen adoro tui;
Ante sacros procumbo pedes, imploro benignam
Cum gemitu timidis supplice rebus opem.
Da mihi, ne metuam quicquam, nisi turpe tuisque
Debeat a templis quicquid abesse procul.
Da mihi, cum veniet, mortem contemnere, ut illi,
Cui dedit intrepidam pota cicuta necem,
Aut illi, qui se muro deiecit ab alto,
Quive sub Aetnaeos se dedit ipse rogos.
Da mihi, dum vivo, fortunae fulmen iniquae
Vincere, virtutem quo petere illa solet.
Si Zephyros nobis promittunt fata benignos,
In laetis doceas scire tenere modum.
Sed, puto, promittunt; neque enim te, Cmita, dediasent,
O lux, o patriae magna columna, mihi.
Impediat livor, quantum libet, ut sibi id unum,
Quod pudeat posthac, conciliare queat.
Me tua solatur prudentia, qualis in ullo
Vandalici generis vix fuit ante viro,
Actaque vita mihi sine crimine, quale favorem
Crediderin merito laedere posse tuum.
Solatur studium, tibi quod fortasse probabo,
Sidederit reditum sorsque Deusque mihi.
Visnicios absens muros hic metior et qua

Sub caelum possint surgere quaero via.
Sunt alti per se, fateor, magnique tuorum,
Audeo nil de te dicere, laude patrum.
Maxima Roma fuit, tamen est dignata poetis
Se dare materiam maxima Roma suis.
Di quoque (cum di sint, nihil sit latidatius illia)
Se praebent sacris et sua templa modis.
Et tu me patiere tuis in laudibus olim
Et placida nostrum fronte iuvabis opus.
Utque iuvare queas, o spes mea magna, valeto
Et me, qui de te pendeo totus, ama!

IV

In apem se rectae valetudinis vocari scribit Ioannem Baptistam Montanum nactus medicum, cuius et laudea celebrat.

Quo me, quo tandem reddes, Thymbraee, saluti
Tempore, tot votis sollicitate meis?
Iam prope complesti obliquis erroribus annum,
Ut iactor variis exagitorque malis,
Nec nostri miserere tamen, mala cum tot et hostis
Vix posset siccis nostra videre genis.
At scis, quod patriam et carissima quaeque reliqui,
Cum mihi ad hanc urbem susciperetur iter,
Ut colerem melius tua sacra tuasque sorores;
In terra Marti cedit Apollo mea.
Heu spes conceptae frustra! Proiecimus omne,

Ponendum in studiis quod mihi tempus erat.
Arrodi a tineis nostros deploro libellos
Et de me tacitos audio paene queri.
Ferte, precor, quodcumque mali est, me ferre videtis;
Advenient laeti post graviora dies.
Cernitis, ut maestae pepulit modo nubila brumae
Sol pater, auratae vellere vectus ovis,
Reddidit et mundo faciem rebusque nitorem,
Horrida quem nuper depopularat hiems.
Induit in folium se quaelibet arbor et almum
Praecingit spicis iam dea flava caput.
Mulcetur variis volucrum concentibus aether,
Ingeminat caesum Cecropis ales Ityn.
Pastor agens haedos lustrat dumeta notatque,
Anxia quo ramo nidificavit avis.
Chloris odorato nectit de flore coronas
Proiecta ad rivmn lene sonantis aquae.
Coniugis in gremio Zephyrus cum mitibus auris
Ludit ab Hesperiis usque reversus aquis.
Singula quid memorem? Phoebi nunc omne revixit
Munere, prostratum frigore quicquid erat.
Et mea cedet hiems adeo mihi dura dabitque
Tandem aliquem veri, credo, repulsa locum.
Iam bene speramus, vel si cum falce minaci
Accubet ante meas mors violenta fores.
Ut suscepta tibi est nostrae, Montane, salutis
Cura, feres certam tu mihi solus opem.
Namque potes, vel nemo potest, licet ipse sub auras
Phoebigena a Stygiis restituatur aquis.

Arte tua quantum valeas, excelsa notarunt
Iudicia et magni constituere viri.
In quibus est Clemens, Romani pastor ovilis,
Clementis moriens Hippolytusque nepos.
„Tam cito nil in me” - clamabat - „iuris haberea,
Mors, hic Montani si foret umbra mei.
Siccine praesidio nudatam intercipis arcem?
Haec observata est scilicet hora tibi”.
Illum haec iactantem frustra dea strangulat, ut te
Moenia Veronae tunc habuere tuae.
Quae si non essent Plim nec clara Catulli
Natali, poterant clara sat esse tuo.
His ego te propter vitam debebo simulque
Patribus, Hadriacas qm moderantur opes.
Ilorum precibus Patavinam victus in urbem
Venisti ad medici sacra docenda dei.
Nolebas. Non quod, si te nosti ipse, videres
Esse tuis impar viribus istud onus,
Sed quia cum patriis animus tibi vivere amicis
Tranquillosque dies continuare fuit.
Nec dabit hoc locus iste tibi, quia semper honores
Consuevit varius concomitare labor
Invidiaeque furor, quem calcavere ruentem
Semper praeclari, non timuere viri.
Hoc quoque tu facies, tecum gaudebis et ipse,
In te quod livor, quo crucietur, habet.
Parva sinit, quod scis, altissima tentat, ut altis
Saepius incumbunt fulmina vana iugis,
Vana; immotus enim manet aeternumque manebit

Percussi toties a Iove montis apex.
Et tu montis habes nomen. Contemne, quod acri
Virtuti nulla parte nocere potest.
Nec munerato, hostes quot habet tua gloria, sed quot
Te celebrant nomen suspiciuntque tuum.
Maior is est numerus, cuius pars una per omne,
Quod me fata volent vivere, tempus ero.

V

Petro Miscovio statum valetudinis suae et itineria incommoda in partiam reversus perscribit.

Si tibi, si rebus sunt fata benigna tuorum,
Sunt nimium rebus fata benigna meis.
Sim licet aeger adhuc necdum mihi prorsus ab illa
Sit liber fusa sub cute venter aqua,
At iam paene nihil de peste remanserat illa,
Cum longum a vobis ingrederemur iter.
Sed scis, quod, laceram puppim cum nauta refecit,
Non subito summi ducit in alta freti,
Litore sed primum portuque explorat in ipso,
An satis ad quamvis tuta sit illa viam;
Collustrat rimas, linit obturatque nec ullam
Esse putat longam, dum facit ista, moram.
Verum ego nauta fui praeceps, qui protinus illud
Commisi in magnum debile corpus iter.
In quo multa tuli, quae vel firmissima duri

Membra viatoris laedere posse putes.
Continuis bis sex pluvias sme fme diebus,
Saepe etiam mrxta grandine, saepe nive,
Idque per anfractus, male pervia saxa gradusque
Alpinos, misero cum veheremur equo,
Perque graves olido nebulas de sulpure, cuius
Est, ut scis, illis plurima vena iugis,
Quodque mali extremum est extremaque poena, per urbes
Stiriacas nobis ruraque cursus erat.
Tunc ego clamabam felicem ac esse beatum,
In Scythicis esset qui peregrinus agris.
Barbarius nihil est Alpina gente ferumque
Nil magis est, ipsi sint nisi forte lupi.
Advena despectus cunctis, est hospes ut hostis,
Itala praecipue pallia quisquis habet.
Collige, quam potuit mihi tunc locus imbre madenti
Ille in inhumana commodus esse domo.
Adde quod ignaros linguae, quibus aeger egebam,
Cogebar variis significare notis.
Intellecta quidem sunt signa subinde, sed illic
Nemo, satisfactum qui mihi vellet, erat.
Ebria quin etiam risit me turba rogantem
Atque intellectas noluit esse preces.
Ergo mihi vetitos, ut certa venena, coactus
Sum nimis esuriens sumere saepe cibos.
Ut vero in Moravos descendimus altaque nobis
Pannonia a tergo tota relicta fuit,
Vina bibebamus caemento infecta, quod illis
Omnia nascantur talia vina locis,

Vel quae nostra Ceres, Lenaeum imitata saporem,
Pocula ferventes miscuit inter aquas,
Pocula non certe nobis ingrata, sed isti,
Ut ratio est, morbo non satis apta meo.
Haec et quae taceo vestrum laesere sodalem;
Heu, quod sors vestrum noluit esse diu!
In patriam aufugit studiis miser ille relictis
Tam cito, in externa ne moreretur humo.
Hic sibi iam proprius primam putat esse salutem;
Est aliquid patrii forsitan aura soli.
At tu, cui placidi faverunt omnia divi,
In Musis istic vive valeque tuis.
Quod non tam, quia multa tibi debemus, amatae
Quam patriae causa Pieridumque precor.
His summa accedunt per te ornamenta duobus,
Sit modo Parca annis non inimica tuis.

VI

Scribit Lazaro Bonamico, praeceptori suo, eiusque in se beneficia commemorat, de rebus quoque Hungaricia quaedam ei significat.

Lazare, conturbor, quoties considero, quantum
Debeat officiis haec mea vita tuis,
Non secus ac alieno aliquis cum mersus in aere est
Et se solvendo non putat esse parem.
Nam mea quae fuerit vesania, posse reponi
Si rear a nobis tot bene facta tibi?

Quae mihi vel tantum numero percurrere maior
Sit labor, hic nostras quam numerare nives,
Cum gravida Boreae flatu de nube solutae
In terram, sparsum vellus ut iret, eunt.
Nam si praeteream prudens, ut plurima (quod sum
Ingressus Clarium te praeeunte nemus
Cognovique viam simul et compendia, per quae
Pieridum ad sacras vemmus usque fores,
Montis in aerii summum rigidumque cacunen
Abluto puris fontibus ante pede,
Aspexique novem Phoebo cum fratre puellas
Et data de magno pocula fonte bibi)
Haec ergo ut sileam, quamvis sint magna velintque
In summo nostri carminis esse loco,
Plura nec iis leviora manent noluntque taceri
Et poscunt lucem iure diemque sibi.
Quid faciam? Scelus est iuri pugnare; sed optem
Si plus, quam possim, quid nisi stultus ero?
Obruimur turba meritorum ac mole tuorum
Deprimimurque, istud quando movemus onus.
Quod sum, quod vivo, patriam quod cerno meosque
Et mea, post superos muneris omne tui est.
Nuper enim vestra (reminisci est dulce malorum)
Cum variis essem fractus in urbe malis
Meque unum febres et peior febribus hydrops
Sub miseram traherent et sacer ignis humum
(Adde omni gravius leto dextram ulcus ad aurem,
Ex quo non parvo tempore surdus eram)
Cumque Charon cumba iam me exspectaret in atra

Et ferruginea posceret aera manu,
Tu gubitam mihi primus opem, Bonamice, tulisti,
Sum raptus manibus de Phlegethonte tuis,
Tu summos aegro medicos, tu cuncta dedisti,
Quorumcumque illud tempus habebat opus.
Qua mihi non tuleris solantia verba gementi
Sedulus, es nullam passus abire diem.
Ut vero tantum revocaram in membra vigoris,
Ut regere insessum posse viderer equum,
Infestum subito caelum mutare iubebar,
Corripere et celerem protinus inde fugam.
Non potui; reg me tenuit nummaria egentem:
Aeris inops nullum carpe, viator, iter.
Hac quoque tu mihi parte libens laetusque mederis,
Instruis atque opibus me reficisque tuis.
Dimittis, titulos mihi sed tamen ante procuras,
Qui nunc in vulgo non leve pondus habent,
Scilicet illud agens, mmium macilentus ut iste
Pulchrior in phaleris talibus esset equus.
Dicite, Sarmatici iuvenes, pars ultima quorum,
Haec dum nobiscum sic agerentur, eram,
Dicite, quid quaeso, quid me debere fatebor
Huic, qui tanta mihi praestitit unus, ego?
Quod patri? Plus quam patri; vitam attulit ille,
Formavit rectis moribus iste mihi.
Attulit ille, sed hic amissam reddit et ornat,
Non ulla potuit quod ratione pater.
Nos amat ille, suus sangois sumus; iste sub orbe
Natum alio, nullo sanguine iunctus amat.

Plures ergo deos si nostra professio ferret,
Qui longus priscis gentibus error erat,
Lazare, quando in me superas pietate parentem,
Te colerem magnum non minus atque Iovem.
Religio vetat hoc; quod non vetat, illud habebis:
Me, donec veniat funeris hora, tuum,
Tam, mihi crede, tuum, quam sunt tua praedia m agro
Euganeo, quam quae te tenet ista domus,
Quam collis, de quo fons ille effunditur, ob quem
Cum claudo nobis bella fuere lupo.
Hoc ego, si desint homines, silvisque iugisque,
Hoc et concretis testificabor aquis.
Sed tu iamdudum dimitti poscis et optas,
Stridoris faciat barbara Musa modum.
Parce, libet de te mihi dicere vera malosque
Pro meritis versus annumerare tibi.
Iam tamen invitos etiam cohibebo premamque,
De Cmita addidero si duo verba meo.
Quod tibi nil scribit, nil mittit, eo fit, ab ista,
In qua scribebam, quod procul urbe fuit.
Implicitum magnis tenet illum Russia rebus,
A subitis numquam Russia tuta Getis.
Moenia nos Craci colimus, curamus et aegrum
Corpus, adhuc illa quod mihi turget aqua.
Quam primum potero, patronum subsequar et res
Communes illi, quando vacabit, agam.
Vive, decus Latii, vel adhuc, si forte novorum
Es cupidus, parva me patiare mora.
Pannonia infestis miseranda evertitur armis,

Hei quam continuis subdita terra malis!
Res ibi Romanus sceptrum sibi vindicat, a quo
Trencinum rapuit mors properata lupum.
Iamque caput regni, Budam est aggressus et illam,
(Exitus in dubio est) obsidione premit.
Hanc Isabella tenet, nostri pulcherrima regis
Filia, ab exstincto sola relicta viro.
Sola, loquor? Peperit quae natum in morte mariti,
Cui parat in parvam sceptra paterna manum.
Hoc bona pars procerum probat, hoc, quem victa tributo
Agnoscit dominum gens ea, Turca iubet,
Utque sit auxilio, si res ita poscat, ad Istrum
Cum magna vindex fertur adesse manu.
Quam male Caesareo fratri sociisque timemus,
Barbaricas ammo cum reputamus opes,
Quas tremit, ut tremuit Romanas ante secures
Telluris, qua te verteris, omne latus,
Utque cadant fractae, Deus et fortuna necesse est
Coniungant vires totaque terra simul.
Quod tempus longis hominum satiata querelis
Numina iam tandem non procul esse velint!

VII

De se ipso ad posteritatem, cum in summo vitae discrimine versaretur, quod tamen evaserat.

Si quis eris olim nostri studiosus, ob idque
Nosse voles vitae fata peracta meae,
Perlege, quae propere dictavi carmina, cum me
Hydrops Lethaeis iam dare vellet aquis.
Alta iacent supra Snenanas mra paludes,
Ianusci nomen nescio cuius habent,
Qua nostri quondam reges fecisse secundum
A Gnesna in Prussos saepe feruntur iter.
Haec meus assueto genitor versabat aratro,
Vir bonus et modicas inter honestus opes.
Is dum peste gravi natos sibi luget ademptos,
Quae foede nostros tunc popularat agros,
Me genitum medio luctu sibi vidit et orbus
Transegit menses non nisi forte decem.
Lux mihi natalis post Idus quarta Novembres,
Lux solis, medium dum tenet ille diem,
Annua, quo posuit lugubria tempore noster
Rex, quorum coniunx mortua causa fuit,
Illa, illa ingenti cunctorum rapta dolore
Barbara, Trencini sanguine nata lupi.
Devoveor studiis vixdum quinquennis honestis,
Musamm et primas collocor ante fores.
Nempe pater, quia me nimis indulgenter habebat,
Vivere me durum noluit inter opus,
Ne tenera informi manus attereretur aratro,

Neve aestas molles ureret igne genas.
Ut didici a rudibus puerilia prima magistris
(Civibus hoc unum debeo, Snena, tuis),
Gymnasium petii, nuper Lubrancus amoeni
Ad Vartae vitreas quod fabricarat aquas.
Hic quendam invenio magna cum laude docentem,
Quicquid habet Latium, Graecia quicquid habet,
Qui nostri curam laetus suscepit agelli,
Illum sincera percoluitque fide.
Tum primum nomen magni immortale Maronis
Audivi et nomen, Naso beate, tuum.
Audivi, colere incepi dixique poetis
Post divos terras maius habere nihil.
Mox quas non lacrimas, quae non ego vota precesque
Phoebo, cui vatum maxima cura, dedi,
Ne sibi me famulum dedignaretur inertem
Inque suo minimum vellet habere choro.
Annuit, accessi, plectrum citharamque recepi,
Porrexit dextra quam deus ipse manu.
Tractavi sumptam assiduus cupidusque; sine illa
Nulla fuit, memini, nox mihi, nulla dies.
Sec me paenituit coepti piguitque laboris,
Profeci aetatis pro ratione meae.
Carmina cum pleno recitavi prima theatro,
Addideram menses ad tria lustra novem.
Lubrancum cecini, cui me debere videbam
Primitias partus iure dicare mei,
Et placui vulgo, non quod placuisse merebar;
Spes bona de puero causa favoris erat.

Ex illo princeps aequales inter haberi
Coepi et doctori carior esse meo.
Hinc degustatae laudis rapiebar amore,
Hoc magis et natus laudis amator eram
Inque dies maiora animo amplectebar et onme
Tentabam, per quod gloria tendit, iter.
Obstitit in gradibus mediig mihi tristis egestas
Nec passa est nostros altius ire pedes.
Nam pater exhaustus sumptus se posse negabat
Ulterius studiis suppeditare meis.
Cogerer ergo ipsis cum iam valedicere Musis,
Consuluit dubio sors inopma mihi.
Praesul erat Cricius, Phoebo vir amicus, in isto
Orbe per illa alius tempora si quis erat.
Hic geniale suam limen mihi pandit in aulam,
Pollicitus Musis omnia laeta meis.
Et fortasse fides sua verba secuta fuisset,
Mors illum rapuit sed properata mihi.
Funera post Oricii numero me Cmita suorum
Addit et amissi damma rependit eri
Meque iubet cupidum, non parcens sumptibus ullis,
In Latium posita protinus ire mora.
Voti compos eo ingenuas mercator ad artea
Et fieri Euganeae Palladis hospes amo.
Invidit fortuna mihi morboque gravatum
Compulit ad patrios me remeare focos,
Quam volui citius, citius quam Cmita volebat;
Sed res sub fatis votaque nostra iacent.
Ergo domi moriar, quod nobis molliter unum

Cessit, in externa nec tumulabor humo.
At tu, qui rapto gravius maerebis amico,
Sive Cromerus eris, sive Rotundus eris,
Haec mihi, si quod erit saxum, quo forte tegemur,
Grandibus in saxo carmina caede notis:
„Spe vacuus vacuusque metu cubo mole sub ista
Et vere vivo. Mortua vita, vale!"
Haec sat erunt. Ad te, nostri studiose, revertor,
Ut de vita habeas omnia nota mea.
Invalidum mihi corpus erat viresque pusillae,
Frangeret exiguus quasque repente labor.
Forma decora satis, vultus non tristis, in ore
Non dubia ingenui signa pudoris erant.
Linguae usus facilis, vox clara, coloris imago
Candida et ad iustum facta statura modum.
Impatiens animus contemm et pronus ad iram,
Duravit multos quae mihi saepe dies.
Gessi inimicitias non dissimulanter apertas,
Numquam illis causam materiamque dedi.
Iudicio lectos colui constanter amicos,
Hos tantum veras credere doctus opes.
Si reditus nobis amplos fortuna dedisset,
Me, puto, splendidior nemo futurus erat
Munificusque magis. Laudare hinc illa solebam
Romani vere regia verba ducis:
„Nil hodie dedimus cuiquam, prodegimus ergo
Istam, quod pudeat, perdidimusque diem".
Cor subitum ad lacrimas, misereri molle gerebam,
Sed quale in pavido pectore cervus habet.

Hinc habui invisum teli genus omne gravisque
Pallados, in bellum dum ruit, hostis eram.
Munditiem cura muliebri prorsus amavi
Ad vitium in cultu, vestibus atque cibis.
Unguibus a teneris mihi bis decimum usque sub annum
Cruda exstinguebat ml nisi lympha sitim.
Unde malum iecori, credo, accersivimus et nunc
Illa vetus vitam strangulat unda meam.
In Venerem effusum male me plerique meorum
Decepti externis asseruere notis,
Vel quia me citharae cantusque salesque iuvabant,
Vel quia paene puer scriptor amoris eram,
Leucorhode siquidem primum meliorque priore
Alphesiboea elegis cura fuere meis.
Quo labor ille abiit, si forte requiris: in ignem,
Multa alia ingenii sunt ubi signa mei,
Digna brevi vitae modulo, ut quodcumque iuventae
Ambitio stolidae praecipitavit opus.
Nunc, cum quinta meos aetatis olympias actae
Ad maiora animos tolleret, ecce vocor
Et pereo ante diem nec iam, mea patria, possum,
Qualibus optavi, te celebrare modis
Et populi vetera acta tui regumque tuorum
Et de temporibus non reticenda meis,
Augusti imprimig thalamos, quos destinat illi
Cum Ferdinando rege paratque pater.
Hoc alii post me poterunt tamen; ipse, quod unun
Nunc possum, ut vincas, ut valeasque precor.
Vos quoque Ianicii memores valeatis amici,

Ire meum cuncti iamque paretia iter.
Antonine vale, vale Antonine tuumque
Te salvo salvum floreat omne genuis!
Hei mihi, nulla umquam quod iam tibi parte probabo,
Quae mens erga te sit mea, quantus amor.
Nec potero vivis testari, id namque volebam,
Sanandi fuerit quae tibi cura mei.
Quod licet, ad manes cum venero, meque piorum
In numermn accipient agmina laeta suum,
Te loquar et, si quae me forte rogaverit umbra
Corporis aspiciens ad simulacra mei,
Qui tam corrupto splenis iecorisque vigore
Tamque venenatis membra repletus aquis
Protraxi vitam ulterius, quam ferre soleret
Istius rabies exitiosa mali,
Esse homines inter medicum narrabo potentem,
Quod potuit Lycii filius ante dei.
Ille tamen semel Hippolytum revocavit ab Orco,
Me tumulo toties extulit iste meo
Imperiumque diu Parcarum elusit et iras,
Distulit in longam nostraque fata diem.
Nam mihi quod nequiit primam instaurare salutem,
Est factum invicti condicione mali.
Morborum vincunt homines genus illud et illud;
Hydropis victor quis nisi Christus erat?
Montanus certe simul et Cassanus, uterque
Maximus, Euganei lumen uterque soli,
Non potuere huius restinguere virus Echidnae,
Tunc tamen exoriens illa recensque fuit.

Invasit sero monstrum Antoninus adultum,
Cum victore avidas conseruitque manus,
Vicissetque sui, puto, sedulitate laboris,
Humanae sed enim non erat illud opis.
Adde quod esse meo generi fatale videtur
Sic cadere; interiit sic pater ante mihi.
Nil igitur mirum, si inter tot tela, tot hostes
Et tantos medicae succubuere manus.
Haec et plura loquar de te, mea vita (quid autem
Te potius, quam quod das mihi saepe, vocem?).
Ipse etiam praesens, olim cum veneris illo
Annosus, propriis auribus ista bibes.
Nam venies ad nos, vement quoscumque relinquo;
Hic nulli aeternam fata dedere domum.

VIII
Ad D. Ioannem Antoninum, insignem medicum, Budae a Turcis occupatae querela.

Antonine, doles fractam quod Turca subegit
Pannoniam misero supposuitque iugo.
Scilicet id debes patriae, nisi matris ad atrum
Non debet natus flere querique rogum.
Ergo parenti animum grati testaris alumni,
Qua potes; haud alia nam ratione potes.
At possent reges; possent, nisi mutua mallent
Bella domi insana continuare manu,

Depositisque odlis, quibus exarsere cruorem
Alter in alterius, aggrederentur opus,
Unum opus in Turcas Christi pro nomine, pro quo
Debeat et decies nemo timere mori,
Ut per quod vitam capimus capimusque salutem
Et quicquid veri perpetuique bom est,
Per quod victores erimus, concordia si nos
Respicit et pacis verior afflat amor.
Creditis, an nihil haec ad vos? Contemnitis ipsum,
Qui pacem nobis datque iubetque, Deum?
Si ratio superum nulla est, etiamne feretis,
Ut vestrae vobis eripiantur opes,
Et nudo reges vivetis nomine? Verus
Regibus oppressis rex Solimannus erit?
Intercepta Asiae querimur tot regna, tot urbes;
Vestra Europa omnis, Libs quoque vester erat.
Sunc bona pars utriusque soli subiecta Getarum
Servis, Turca suum nam trahit inde genus.
Non loquar ereptam Rhodon altaque Constantini
Moenia, mille urbes, mille perisse duces.
Sunt antiqua nimis vobis haec vulnera et omnis
Sedatus longa est iam dolor iste die.
Buda recens cecidit, cuius percussa ruinis
Hosti tota dedit Pannonis ora manus,
Buda, vetustorum pulcherrima regia regum,
Clara, potens opibus, clara potensque viris.
Illa triumphantem qua primum luce tyrannum
Accepit muris maesta gemensque suis,
Sicut erat laniata genas, laniata capillos,

Ad ripas, Ister, dicitur isse tuas
Atque ibi flebilibus caelum implevisse querelis
Et singultatis exululasse sonis:
„Ister, o Ister, aquae rex magne ingentis, o Ister,
Qui septemgeminas in mare volvis aquas,
Ecquid ad has oculos lacrimas convertis et unam,
Quae superest, miserae porrigis ecquid opem?
Accipe me nec sis aliis immitior undis;
Saepe anmes miseris consuluisse ferunt.
Dum consanguineum Numitoris nata tyrannum
Vitat, in Etrusco flumine facta dea est.
Phoenissam Aeneae fugientem tecta Numici
Numen in Ausomas inolle recepit aquas.
Supplicis anne et tu lacrimas excludis et illis
Subscribis, qui spem destituere meam?
Heu nimimn verum est: quo eors se vertit, eodem
Et favor; exemplis hoc ego disco meis.
An potius proprio confectus et ipse dolore
Supremam sociae ferre gravaris opem?
Sic puto, et ignosco; vires quoque duplicat in me
Maeror et, ut doleam condoleamque, facit,
Cum video faciem, non quae fuit ante, novamque
Cum fractis frontem cornibus esse tibi.
Plena cadaveribus trahis ecce fluenta tuorum
Et patrio infectas sanguine ducis aquas
Insuetisque caput captivum pontibus infers,
Servus ab hostili comprimerisque rate.
Nunc, Corvine, tuum, nunc o disrumpe sepulcrum,
Surge, tuos vindex assere, surge, veni!

Namque ego quid refert vivos an morte peremptoa
Implorem? Surda est utraque turba mihi.
Carolus et Gallus, Veneti magnusque Sacerdos
Est quod agant; propior quilibet esto sibi.
Res Ferdinandum simul et fortuna moratur;
Heu quoties damno concidit ille meo!
Perdidit innumeras me propter saepe phalanges;
Testis id una recens esse ruina potest.
Dum vult esse suam, Turcae me tradit habendam;
Assertor salvam dum cupit esse, necat.
Sic ferus ille mea victor sedet altus in aula
Et populos redigit sub sua iura meos.
Regia possessa coniunx extruditur arce
Et Transsilvanum iam parat exsul iter.
Vagit, ut aerumnas si iam miserabilis infans
Sentiat, et flendi nescit habere modum.
Infelix infans regno spoliat paterno,
In cunis an adhuc incipis esse miser?
Tam cito nosse fugam, tot nosse pericla viarum
Cogeris et domini iussa superba sequi
Et natale solum dulcesqiie relinquere terras,
Quasque patris nato cura pararat opes.
Nec tamen ista tibi fit tantum iniuria; ab urbe,
Me miseram, eicitur Christus et ipse tua!
Templa exsultanti Mahometo arasque resignat
Et rapitur poenae rursus m onme genus,
Quaeque olim subiit Solimaei inilitis, illa
Et Solimannaei nunc quoque probra subit.
Christiparae stabulant m Virginis aede profani,

Illiic obscaeni praetereuntque nihil
Et faciunt divum delubra per omnia, quae non.
Ullius possit lingua pudica loqui.
Haec vos aspicitis, superi, et tamen esse dolori
Aut curae vobis inferiora putem?"
Plura volebat adhuc; lacrimae rupere querelam
Atque aegram sanguis destituitque vigor.
Concidit exanimis moribmidaque membra per herbam
Fudit et invisam pectore planxit humum,
Ut Niobe quondam, cum tot sua pignora vidit
Ortygii telis occubuisse dei.
Non tamen obriguit saxo quoque Buda, sed ista
Si tunc vidisset, quae modo multa videt,
Quique hodie dolor est, tunc accessisset ad illum
Visque foret iuncti congeminata mali,
In Niobes etiam saxum trausisset et ortis
De lacrima Sipyli more scateret aquis.
Nam quantum est Turcae assidue nova signa videre,
Submitti et turmas crescere ab hoste novas,
Quae vigilent et agant, defectio ne qua tumultum
Excitet et tollat Buda rebelle caput.
Missa et aratorum bis septem milia certum est,
In quos Pannonici distribuuntur agri.
Indigenae cedunt noto de rure coloni,
Hostilem extorres inque trahuntur humum,
Ut Ligures quondam, Baebi quos aspera in agros
Samnitum a patriis transtulit ira iugis.
Mitior at quanto Turca, Eomane, fuisti,
Tanto sors Ligurum mitior illa fuit.

Aspicerent utinam, quam cum potuere, negarunt
Fulcire, Hungariae quae sit imago, duces.
Ducitur infelix, gravibus constricta catenis,
Amplius ad proprios non reditura lares,
Squalida, turpis, inops, laceris miseranda capillis,
Deiciens pavidum sanguinolentia caput.
Non redimit morbus captos, non sexus et aetas;
Hostis inexpleto cuncta furore metit.
Ille vocat frustra natum, frustra ille parentem,
Implorat frustra vincta puella virum.
Matris in uberibus iugulantur pignora; nullus
Est vacuus gemitu, strage, cruore locus.
Tecta cremata ruunt et opes sudorque coloni,
Quadrupedum rapitur, quod datur, omne genus.
Ne morer, illa diu felix, tota aurea tellus
Nunc tota in vinclis, caedibus, igne iacet.
Pascere crudelis nostro Solimanne cruore,
Pascere, amata tuae pocula funde siti.
Vota tenes; populos Christi de fonte lavatos
Sub pedibus, bello quos adoriris, habes.
Terra tuis longe lateque est plena tropaeis
Teque horrent gemino subdita regna polo.
Nos contra, grex, Christe, tuus, vere esse probamur
Grex tuus; ecce tuam tollimus ecce crucem.
Plectimur, opprimimur, nos cuncta adversa fatigant;
Magna sumus diris undique praeda lupis.
Algerico Caesar Maurorum in litore classem
Perdidit irati vi maris atque Noti.
Ipsa in nos elementa ruunt proque hoste laborant;

Non est, expediant cur sua tela Getae.
Condite tela, Getae, non consertaque triumphum
De nobis partum concelebrate manu
Et nostras nudi clades spectate; videmus
Pro vobis tacitos bella movere deos.
Ut faveat nobis tellus, faveatis et undae,
Aëris hei victi pestilitate sumus.
Scilicet haec ventura Deus praedixit in illos,
Quos voluit testes nominis esse sui.
Certe ego dum mecum haec considero tempora, mundi
Suspicor extremum non procul esse diem.
Hoc sol, hoc luma, hoc stellae per signa loquuntur:
Regnorum interitus, proelia, monstra, fames.
Felices, istis rapuit quos Parca diebus
Et celeri ad superos iussit abire fuga!
Me quoque felicem, si me vult forsitan illos,
Ante, Deus veniant quam graviora, sequi.

IX

Apud Severinum Bonerum Hieronymi Lasci, viri illustris, mortem deflet.

Nemo, Bonere, quidem verae virtutis amator,
Qui lacrimas posset continuisse, fuit,
Cum periit Lascus, vir, quem temeraria numquam
Debuit audaci tangere Parca manu.
Tu tamen ingenti fereris doluisse dolore

Ante alios et ad hanc usque dolere diem.
Unde liquet, regni quae sit tibi cura Poloni
Et quantum patriae te pius urat amor.
Namque doles, non quod cecidit, qui lege creatus
Mortali mortis praeda futurus erat,
Tempore sed quod in hoc et tanto turbine rerum
A nostris longum finibus ivit iter,
Cum plures etiam Lascos optare paventi
Posse dari patriae forsan habemus opus.
Non quod ego ignorem magnos superesse Polonis
Laudatosque omm vivere parte viros.
Vivunt et vivant, mittant sua, publica curent,
Iustitiam unanimes cum pietate colant.
Non tamen invenias multos, quos protinus illi
Exaeques recte, vel meus errat amor.
Certe si bellique artes pacisque beatae
Cognovisse viri principis esse damus,
Quis poterit Lasco fingi laudatior aut quis
Iustius a cunctis suspiciendus erit?
Cum duo Pannoniam per mutua proelia reges
Appeterent cladem post, Lodovice, tuam,
Unus hic infestas acies et signa diremit
Impia consilii dexteritate sui.
Restituit rebus pacem, regnare quietum
Fecit Ioannem, qui modo pulsus erat,
Sarmaticis et inops exsul latitabat in oris;
Caesaris Hungaricas frater habebat opes.
Dixerit hic aliquis: Turcarum ope et ense peregit
Haec, quae tunc per eum commoda facta refers.

Non quaero, per quem benefecerit; illud in illo,
Illud ego tantum, quod benefecit, amo.
Me si quis dira curet sanetque cicuta
Aegrotum, primae detque salutis iter,
Son minor eius erit meriti mihi gratia, quam si
Et quamvis alia me repararit ope.
Confugere ad saevi Pelidae maluit hastam
Telephus, in longos quam miser esse dies.
Confugere ad Christi noster quoque maluit hostem
Atque ista paci consuluisse via,
Quam sine fine ullo civilia bella videre,
Fraterni et madidas sanguinis imbre manus.
Atque utinam non tanta animis innata cupido
Regnandi, paci res inimica, foret
Pactaque servarent, servarent foedera reges
Et scirent iuris cedere parte sui
Et constare sibi nosset levis Hunnus et uni
Praestare explosa seditione fidem!
Pax hodie, pax Hungariam, non Turca teneret,
Nullo Ister gemeret comua pressa iugo.
Dissidii quod sit finis servire, videtis,
Pannones, in proprium natio prompta malum.
Vester voa gladius, dissensio vestra peremit;
Causa mali falso creditur esse Deus.
Quamvis ipse etiam, cum vos in fata videret
Currere praecipites ultima, iuvit opus.
Subscripsit molemque sua gravitate ruentem
Impulit; et certe noluit ille diu.
Eripuit vobis, per quos sperare salutem,

Sperare egregiam nunc potmstis opem.
Occidit regem; quis cetera membra valere
Posse putet, videat cum periisse caput?
Occidit Lascum, qui vestris ancora rebus
Difficili toties tempore sacra fuit,
Quem timuit, multae quod consuetudinis usu
Cognorat vario tam bene Turca virum.
Nam si non timuit, cur toxica miscuit illi
Maturamque illum sustulit ante diem?
Nota viri virtus, prudentia nota tyranno,
Ensis et assuetus vincere notus erat
Consiliique vigor subiti pectusque pericli
Despiciens faciem despiciensque metum.
Ille per adversas collustrans cuncta cohortes
Tuto saepe iniit hostica castra pede,
Callidus induta Protei quacumque figura
Excubias media fallere saepe die.
Parcius hinc Ithacum miror, quod Thracia quondam
Nocturno est ausus tangere castra dolo
Arceque de Phrygia signum fatale Minervae
Sustulit, in clausi ventreque sedit equi,
Cognitus et nulli propria est vergatus in aula
Penelopes oculos ante procosque suae.
Europae populi, quos urget Turca, dolete,
Indigna Lasci morte dolete mei!
Unicus in Turcas dux hic erat, unus in illos
Imprimis belli noverat iste viam.
Et tamen in medio concurrite ad arma dolore,
Ultores tanti vos decet esse viri

Ultoresque simul vestri. Rapite arma frequentes!
Per quem possitis vincere, fata dabunt.
Ah, pudeat servire hosti, qui fraude, venenis,
Insidus, vulpes non leo, bella gerit.
Non iis Romanus magnum virtutibus orbem
Fregerat imperio subdideratque suo,
Turca quibus pugnat. Romanus „Toxica” dixit
„Pyrrhe, cave medici perfidiamque tui”.
Illud erat virtus, illud victoria, forti
Ut superare manu, sic superare fide.
Ergo minus miserum dominos habuisse Quirites
Et cervice iugum nobile ferre fuit.
Europae populi, quos urget Turca, dolete,
Indigna Lasci morte dolete mei!
Ferdinande, dole! Vero es privatus Achate;
Vix umquam, qui te sic amet, alter erit.
Te propter periit; vitae contempsit amorem,
Consultum rebus dum cupit esse tuis.
Te propter periit; summum legatus ad hostem,
Si saperes, hostis debuit ire tuus,
Lascus et interea Budae sub moenibus altae
Se pro te adversis opposuisse Getis.
Vicisses, tua Buda, tuum diadema fuisset,
Clade tua partum quod Solimannus habet.
Sanguine Danubius numquam fluxisset amico;
Sangume fluxisset, perfide Turca, tuo.
Pannonia insignem caneret nunc laeta trmmphum
Victorique daret debita tura Deo,
Delectuque novo victis, quem fata secundent,

Contra victorem nunc mhil esset opus.
Europae populi, quos urget Turca, dolete,
Indigna Lasci morte dolete mei!
Te tamen, haec tecum reputas si tempora, debet
Acrior in lacrimas, patria, ferre dolor.
Flos tibi Vistuelo pulcherrimus unus in horto
Aruit, in misero procubuitque luto.
At voluit soli reliquum tibi vivere vitae,
Tempus et omne tuis invigilare bonis,
Quamvis externis regum et quod vixit in aulis,
Contulit ad famam gentis id omne tuae.
Namque a laudato quam mulfcum laudis alumno
Comparet ipsa sibi patria, scire potes.
Iam quod non paucis defendit Pannonas annis,
Gessit et illius plurima bella loci
Et tenuit Turcam, ne, quod iam cepit, haberet,
Hoc quoque nonne tuis utile rebus erat?
Commoda Pannoniae sunt commoda vestra, Poloni,
Sarmata communi fertur et illa rate.
Dum fuit incolumis, vallum fuit illa Poloni,
Vallum Teutonici nec minus una soli.
Ut cecidit, quae non et nos ventura timemus?
Sed tacet augurii lingua timore mali.
Lingua tacet, mens nescio quid resque ipsa minatur;
O meus in ventos hic timor omnis eat!
Nunc tamen o vellem, nostri pars Lasce senatus,
Nunc, si quando alias, consiliique fores!
Vellem, sed frustra est. Nam quae te vota sepulcri
Faucibus eripient eripientque preces,

Si non eripuit tua te prudentia, si non
Tot dotes, longum est quot numerare mihi?
Quamvis ipse etiam, vel si mea vota valerent
Et rediviva daret nunc tibi membra Deus,
Ipse, inquam, nolles ad nos fortasse reverti,
Rumpere et aeternae molle quietis iter.
Vive Deo, qui non potuisti vivere nobis,
Optabat donec patria, donec ego!
At tu, Liligerae vir gloria stirpis, ad omnem
Sarmatiae laudem nate et ad omne decus,
Pone viro tumulum, vanas et mitte querelas;
Invicta fati est ianua claufia sera.
Pone viro tumulum; hac una officiosus in illum
Esse nec ulla alia iam pietate potes.
Officium, quod possum, et ego praestabo, sepulcro
Inscribam magnis haec duo verba notis:
„Sarmaticus iacet hic, Lascae lux gentis, Ulysses,
Maior Ulysse etiam, si quis Homerus erit".

X

Ad Raphaelem Vargavium iter in patriam adornantem.

Ibis iter longum, mihi taedia longa relinques,
Ut patriae videas dulcia rura tuae,
Vargavi, qui non, ut sum tibi coeptus amari,
Desinis officiis me cumulare tuis.
Ibis, ego interea superos in vota vocabo,

Ut cito te revehant restituantque mihi.
Nam sine te quid in hac, quo recreer, urbe videbo,
Quidve, tuus Clemens quo capiatur, erit?
Est, fateor, locus hic, qui delectare vel ipso
Aspectu quemvis et recreare queat;
Est populus, quem iure probes, est copia rerum,
Sunt fora, sunt magni plurima templa Dei.
Fama recens semper variis a partibus orbis,
Hac et longinquum qui facit hospes iter.
Incumbunt urbi colles turresque Vaveli,
Vicina mugit Vistula raucus aqua.
Iamque dies nitidi mundique iuventa redibit
Verque suas ad nos iam revocabit opes.
Omnia ridebunt, volucrum mulcebitur aer
Cantibus, omnis ager, lucus et omne nemus.
Gaudebunt sed enim iis alii, quicumque fruentur,
Non ego, quem toto tempore lectus habet,
Totque voluptates, bona tot communia ne quid.
Pertineant ad me perveniantque, facit.
Ergo mihi soli sunt oblectamen amici
Et fallunt nostri taedia longa mali.
Visunt, solantur, disturbant nubila mentis,
Utque animum foveam spe meliore, iubent.
In quibus ipse unus cum sis et primus in isto
Ordine, discessu maereo iure tuo.
Crede, tua teneor sic consuetudine et imum
Cor mihi tam magno flagrat amore tui,
Ut malim tecum m terris, ubi nulla voluptas
Sincera est, longas continuare moras,

Quam sine te in caelo fieri conviva deorum,
Permittatur ab iis optio si qua mihi.
O ego nunc aliquas vires et corpus haberem,
Quod patiens pluviae sit patiensque Noti!
Non hoc solus iter faceres, comes ipse venirem
Et fierem currus sarcina prima tui.
Arva salutarem tua laetus et arva viderem,
Quae te, delicias progenuere meas.
Tu quoque, si velles, posses mea rura videre;
Non procul a vestra nam mea distat humus.
Dulcis humus, quae iam septem non vidit ab annis
Ianicii, multum quo tumet, ora sui,
Cum tamen hoc unum imprimis suspiret et optet,
Hoc unum superos nocte dieque roget.
Tempus erit, veniam, parvi gaudete penates,
Quo vestra intrabo limina, tempus erit.
Et matrem servate mihi fratremque; doloris,
Quod pater interiit, sit mihi, quaeso, satis!
Interiit nec me reducem conspexit ab orbe
Ausonio, in votis quod sibi semper erat.
Sed quam difficiles, Parcae, illi in vota fuistis,
In mea tam faciles nunc, precor, este mihi!
Accelerate diem, qua solvam iusta sepulcro
Illius et tali carmine busta notem:
„Hic tegor agricola obscurus, sed laude poetae,
Quem genui, per tot compita clarus eo”.
Sed reflecto viam, de qua deduxerat ingens
Et patriae et cari me genitoris amor.
Invideo tibi, Vargavi generose, quod agros

Aspicies patrios aspiciesque larem.
Invideo, simul opto tamen, praecedat euntem
Omine felici candida semper avis;
Iucundi spirent Zephyri, quacumque fereris,
Deiciat nullas nubilus Auster aquas.
Sed precor imprimis, aptet tibi Daedalus alas,
In quibus effugit Gnosia tecta, suas,
Ut citius venias, quo tendis, et inde recurras
Hanc quoque, praestituis quam mihi, et ante diem.

VITAE POLONORUM PRINCIPUM
CLEMENTIS IANICII POETAE LAUREATI

VITAE REGUM POLONORUM

Genere, virtute et eruditione praestantissimo viro D. Iacobo Zalevio, Equiti Polono etc. D. in primis honorando G. Silvius salutem ac perpetuam optat felicitatem.

Cum proximo hoc biennio arctissima milii amicitia ac prope cotidiana familiaritas cum ornatisimo viro Marco Ambrosio Nissensi intercessisset, vir clarissimus ac nos de multis ac variis (prout est ingenio raro atque sagaci) edocuisaet, inter cetera etiam mentionem tecit de inatituenda Ruthenica calcographia, niulta insuper de Sarmatiae proceriim singulari hnmanitate et erga praeclara studia obaervantia atque amore commemorans. Quae licet permagna sint summamque mereantur laudeui, nihil tamen esse videntur ad eas virtutea, quibus optimum Principem, divum Sigismundum Augustum ornatum aiebat, incredibile asserens, quanta bit huio regi in parandis omnis generis artificibua cura, quanta liberalitas ac diligentia in retinendia et ornandis viris claris et eruditis, quanta in rebus gerendis dexteritas, quanta denique in administrando regno prudentia atque felicitas. Dumque haec refert, legenda dedit pererudita doctihsmii viri Clementis Ianicii, Poloni, Epigrammata, quibus antiquissimas historias ac res gestaa Regum Poloniae eleganti ordine perquam compendiose est complexue. Quae cum supra modum placerent, non potui facere, quin (ne apud nos tantorum principum res praeclare gestae ignorentur) illa sub amplissimi nominis tui auspicio in lucem darem, quae eo iustus ad te reditura putavi, quod haec Ambrosio iatinc discedenti ipse donaveris. Superest, ut eo vultu, animo ac candore hos versus amplectare, quo bona ac bonesta Bludia prosequi ac favere conauevit admirabilis illa tua humanitas. Optarem etiam optimi Principis, divi Sigismundi Augusti Patris res praeclare gestas fodem calamo ac vena descriptas esse; verum existimo tantas ac tam amplas fuisse, ut eah tam anguste, duodecim videlicet versiculis posse constringere ipse lauicius dubitarit. Porro ipsi Ambrosio, amico nostro eo libentius studium atque operam nostram omnem in paranda Ruthenica calcographia polliciti sumus, quod sub caelo

nihil praeclarius, uihil pulchrius, nihil Asiae magis utile praostari a quoquam mortalium posse iudicem, cum ob alia multa, tum vero maxime, quod sacrosancta nostra religio in illas orbis partes hac sola via cum summa legentium salute deportari et in omnium manus venire ac versari posset. Verum iu rebus magnia et arduis nervis, hoc est pecunia, opus est. Feceris itaque operae pretium, mi Domine, tuaque existimatione in primis dignum, si huic tam praeclaro instituto manus auxiliarea admovere non gravabere, praeaertim cum et opibus et auctoritate mirifice polleas iisque insuper ornamentis atque animi dotibus instructus sis, quae veram ac perpetuam laudem mereri nemo diffiteri poteat.

Antverpiae ex officina nostra typogr. VI. Kal. Maias.

Tuae Benevolentiae Addictissimus

Guliel. Silvius

LECHUS PRIMUS

Quae modo Sarmatia est, quondam deserta fuerunt
Invia post magnas Dencalionis aquas.
Primus in haec Lechus populum deduxit agrestem
De patria pulsus seditione domo,
Dalmata vir, Phariis claro patre natus in agris,
Quos rapidus curvis Crupa pererrat aquis.
Colle super pulchro properatae moenia Gnesnae
Struxit et a nidis nomen habere dedit
Omine permotus, multas ibi namque videbat
Per vicinum aquilas nidificasse nemus.
Exsule patre sumus, sed plurima regna per orbeni
Principia exsulibus dant sua, Roma notho.

POSTERITAS LECHI

Crescentem Lechi populum tenuere nepotes,
Extremum postquam clauserat ille diem.
Nomina nescimus, nescimus tempora, per quae
Durarint istis praefuerintque locis.
Longa fuisse tamen constat, quia principe Craco
Nostrorum suboles iam numerosa fuit,
Sic, ut opus fuerit regni proferre priorem
Limitem adusque tuum, Vistula magne, caput.
Dic modo, qui Musas contemnis et utile docto
Nil patriae a calamo posse vemre putas,
Cur tantum historiae nobis perit? Inter agrestes
Tunc illos nemo scribere doctus erat.

XII PALATINI

Libertatis amor fertur cepisse Polonos,
Ut cecidit Lechi tota sepulta domus.
Bis senis datur ergo viris rerum aequa potestas
(Terra Palatinos nunc quoque nostra vocat),
Publica qui regerent. Sed quos decepta volebat
Patria pastores esse, fuere lupi,
Dum sua quisque petit, quaerit sua, maximus inter
Tot regni socios primus efc esse cupit.
Afflixere diu patriam, velut ante tyranni
Triginta muros, Attica terra, tuos.

Unius imperium res optima, qui sua calcet
Commoda, subiectae commoda gentis amet.

CRACUS

Eluctata iugo multorum Patria Cracum
Praefecit rebus laeta lubensque suis.
Finibus hic pepulit Gallos, qui nostra ruebant
In rura exustae post mala Pannoniae.
Invitus regni tenuit quoque sceptra Bohemi
Ex rexit geminum carus utrique solum.
Tunc habitasse draco fertur sub rupe Vaveli,
Dirus vicini depopulator agri.
Sulfure farcit ovem Cracus, monstro obicit; illo
Interiit ingens belua victa cibo.
Conditur a Craco Cracovia. Fabula Gracchi
Frivola Romam iam mihi, quaeso, tace!

LECHUS II

Cracus erat patris ad Craci iam sceptra vocatus,
Cum fratris Lechi fraude doloque perit.
Venatum exierat; cognato occumbit ab ense,
Secrete obruitur dilaniatus humo.
Narrabat nebulo sorptum esse voragine caeni,

Dum temere urget equo persequiturque feram.
Addebat falso lacrimas luctumque dolori;
Hac patrium obtinuit callidus arte locum.
Sed scelus occultum posthac innotuit; ille
Pellitur et partas fraude relinquit opes.
Discite, divitias scelere o quicumque paratis!
Sic feriet vestrum vestra cupido caput.

VANDA VIRGO

Conubii ob crebram virgo formosa repulsam
Teutonici bello Vanda petita ducis
Hosti congreditur, vincit. Magno ille pudore
Incumbit gladio se perimitque suo.
At victrix „mea virginitas sit victima vobis,
O superi, per quos est mihi sospes” ait.
„Rotogari effugi thalamos”. Sic fata sub alti.
Se fluvii rapidas praecipitavit aquas.
Bactra Semiramidem, Tomyrin Scythaque ornet, utrique
Quam meus anteferat laude Polonus habet.
Aequentur regnis, aequentur Marte licebit,
Aeqoari Vandae quae, rogo, morte potest?

XII PALATINI ITERUM

Ad bis sex iterum recidit gens nostra tyrannos,
Immemor o quanti tam cito facta mali!
Tunc nos calcabant Moravi, tunc Pannones, omnis
Denique, Lechidis quisquis iniquus erat.
Mutua pro reges miscebant proelia, tamquam
Esset ab externo non satis hoste mali.
Plebs iterum damnat sua vota et flagitat unum,
Oppressis tutam qui ferat ultor opem.
Quos pelagi fluctus vidisti agitantibus Euris
Instabili huc illuc mox levitate rapi,
Vidisti vulgus, vidisti grandia vulgi
Consilia, in votis propositoque fidem!

LESCO PRIMUS

Restituit patriae magna virtute ruinam
Lesco suae miris usus in hoste dolis.
Sub nemore hostis erat; Lesco sub nocte silenti
Appendi galeas per nemus omne iubet.
Sol oritur, galeas accendit, it obvius hostis
In nemus, instructi militis arma putans.
Nil reperit, species quia Lesco removerat illas;
Sic nostros Moravis terga dedisse putat.
Castra mero celebrat, belli securus: in atris
Lesco venit tenebris, castra sopita capit

Aeternumque hosti dat somnum, longa Polonis
Otia, finitimis foedera, iura, metum.

LESCO SECUNDUS

Attulit huic regnum variorum cursus equorum
Et praeter morem Sors oculata suum.
Dignus erat regno, quamvis patre natus agresti,
Rusticus et modici iustus arator agri.
Non bello quam pace minor; mireris in illo
Hoc, qui nulla umquam noverat arma, viro.
Ante oculos voluit monumentum vile prioris
Fortunae sagulum semper habere suos.
Et tamen illius non legerat ille poetae
Sarmatico dignum carmen in orbe legi:
Fortunam reverenter habe, quicumque repento
Dives ab exsilii progrediere loco.

LESCO TERTIUS

Quam fuerit belli cupidus, quam Martis amicus
Iste, vel hoc signo discere quisque potest.
Cum sub eo patriae pax arma quieta teneret,
Bellandi fieret nullaque causa domi,
Impatiens oti Graios contra atque Latinos

Pannonibus toties auxiliaris erat.
Viginti genitor varia de matre nothorum;
Infamat quantum tanta libido virum!
Saepe licet magni post multa tropaea legantur
Et Cypriae studiis incubuisse duces.
Quod si defendi exemplo non possit Achillis
Lesco et Alexandri, Mars quoque moechus erat.

POPELUS PRIMUS

Anne tibi lectum tantum, lascive, reliquit,
Non etiam clipeos armaque dura pater,
Et Veneri tantum iussit servire, Gradivo
Non etiam, o noster Sardanapalle, suo?
Quando quidem in fratrum tam multa gente tuorum
Legitima solus coniuge natus eras,
Successisse etiam patriis te laudibus aequum,
Non tantum vitiis imperioque fuit.
At genitore tuo felicior ipse fuisti
Hac in tam rari parte, Popele, boni,
Quod tibi tu similem genuisti, quique putaret
A cuculo cuculum degenerare nefas.

POPELUS SECUNDUS

Dum timet hic regno pelli, vir inutilis, et cum
Coniuge consultat, quid male tutus agat,
Vim morbi simulat, patruos accersit et illis
(Viginti fuerant) toxica mixta dedit.
Orta cadaveribns vis murum erupit et illum,
Uxorem, natos undique dente petit,
Dilaniat; frustra medios fugiebat in ignes,
Frustra in Gopleas perfidus hospes aquas.
Discite iustitiam, qui propter lucra paratas
Fertis et exsertas ad scelus omne manus.
Est Deus, est scelerum vindicta, est poena malorum;
Unde putes minime posse venire, venit.

PIASTUS

O priscos hominum mores, o nescia fastus
Simplicitas, ingens o probitas et amor!
Non puduit proceres homini dare sceptra Polonos,
Qui modo cultor agri Crusviciensis erat,
Ob solas virtutis opes, virtutis honorem,
Qua vir in exigua floruit ille casa.
Hoc orti de fonte duces regesque Poloni
Duravere dies ad, Ludovice, tuos.
Compita Crusviciae veterum, nostro estis in orbe
Eventu gemini nobilitata ducis.

Regnum ruricolae deferri, a mure vorari
Regem res aeque prodigiosa fuit.

SIEMOVITUS

Sic et Alexander iuvenis vix illa suarum
Ingressus renun limina magna perit,
Ut, Siemovite, peris patriaeque relinquis acerbos
Maerores, iustam mortuus ante diem.
Ense tuo eiecti de nostro turpiter agro
Ultra Carpathium Pannones usque iugum.
Tota tibi solvit Pomerania victa tributum,
Fluctibus et nostris accola quisquis erat.
Quattuor annorum tua sunt haec omnia; quid si
Non abrupta tibi tam cito vita foret?
Quamvis, quantumvis modicae sub tempore vitae
Maxima qui gessit, vixit abunde diu.

LESCO QUARTUS

Quam pater invictis Siemovitus fecerat armis
Pacem, Sauromatis attuleratque suis,
Filius est illam miro complexus amore
Et vitae summam fovit ad usque diem,
Vir, cuius mores nemo reprehendere possit,
Aut nisi quem pugnae, classica, bella iuvant.
Sed cur bella geras, frueris qui pace? Quid optes,

Contentus proprio qui potes esse, meum?
Gloria ad arma vocat multos laudumque cupido,
Spes praedae naultos dives ad arma vocat.
Utraque bellandi causa iniustissima; solam
Quae pacem quaerunt, proelia iusta voca.

SIEMOMISLUS

Ulltimus iste fuit nostrorum ex ordine regum,
Ignari falsos qui coluere deos.
Huic peperit coniunx oculorum luce carentem
Heredem, sterilis cum foret ante diu.
Mos erat infanti, vitae ut compleverat annum,
Indere, quod vellet nomen habere pater.
Ergo dies venit simul illa, recepit ocellos,
Ostentum dubia plebe stupente, puer.
Res ea signabat discussa nocte Polonos
Visuros lucis lumina vera novae,
Visuros illo Christum sub rege. Negemus,
Quod bona praestituat quaeque futura Deus?

MIESCO PRIMUS

Christe, sub hoc ad nos venisti principe, ab hoste
Possessas Stygio commiseratus oves.

Cesserunt idola tibi: Mars, Leda, Gemelli,
Cynthia, Pluto, Ceres, Iuppiter, Aura, Venus.
Femina te nobis ostendit prima Bohemo
Sanguine, prima crucem nos docuitque tuam.
Si tu prima quidem nobis es causa salutis,
Ipse Deus, mulier causa secunda fuit.
Illa tuo tingi Miesconem fonte maritum
Fecit; terra suum est tota secuta ducem.
Plurima tunc data sunt tibi templa novemque cathedrae
Et quas sacrifici dilapidamus opeg.

BOLESLAUS I CHABRI

Vici, devictos cepi cum rege Bohemos,
Subieci Moravos Saxoniosque mihi,
Cassubios populosque freti cis litora nostri
Et Prussos, dubia teque, Euthene, fide.
Imperii fines positis ex aere columnis
Signavi, Herculeum sic imitatus opus.
Nec mihi templa minus curae quam castra fuerunt;
Hac quoque laude patri cedere nolo meo.
Regia ab egregio sortitus stemmata Othone
Sum Gnesnae (Gnesnae tunc meus hospea erat).
Quae quicumque geres, fac sis hoc dignus honore,
Quo tunc tam magno iudice dignus eram.

SANCTUS ADALBERTUS EPISCOPUS

Praesul Adalbertus Pragensi pulsus ab urbe
Rege sub hoc nobis utilis exsul erat,
Utilis exemplo, doctrina, maximus omni
Vir laude, a vera quae pietate venit.
Lignicolas adiit Prussos, si forte vocari
Ad Christi per eum gens ea posset iter.
Spretus barbaricae iugulum dat forte machaerae,
Sacrificat ripam dum super, Ossa, tuam.
Exanimum corpus rex dura a gente redemptum
In patria sacro fecit honore coli.
Quam sit eo dignus, per tot miracula, per tot
Signa docet iudex ad sua busta Deus.

MIESCO SECUNDUS

Degener, imbellis, gula, crapula, sordibus uxor,
Uxoris totus, femina, lurco, nihil
Hic erat. Uxor erat rex, princeps, omnia, nostrum
Asperius quovis angue perosa genus,
Teutonibus tantum aequa suis. Quam, credis, ab illa
Tractata est miseris terra Polona modis?
Tunc Boleslai nobis periere labores,
Ruperunt nostnim regna subacta iugum.
Ut rapuit tantum mors fausta phrenitide regem,
Pellitur e regno Rixa fugitque suo.

Dant poenas scelerum; furor hunc, dolor abstulit illam,
At longo fato digmis uterque fuit.

CASIMIRUS PRIMUS

Innocuus cuin matre puer Casimirus eodem
Exsilio, matris crimine, pulsus erat.
Clumaci placuit sibi vita monastica; servus
Quam cuiusquam hominis maluit esse Dei.
Nos sumus interea sine principe, subdita cunctis
Terra, dolor fuerit quae numerare, malis.
Reddimus eiecto regnum, multa ille reversus
Restituit melior vix patre, dignus avo.
Maslaum domuit civili Marte furentem,
In reliquos mansit pax sibi grata dies.
Quod Deus innocuis adsit, quod corruat insons,
Maiori ut surgat laude, videre potes.

BOLESLAUS II AUDAX

Quam bello magnus, quam magnis strenuus ausis
Boleslaus erat, tam truculentus erat.
Vastavit Moravos, Hunnos, te Russe, Bohemos,
Vastavit patriae nec minus arva suae.
Cuncta libidinibus complebat, cuncta rapinis,

Cuncta ignominiis, sanguine, cuncta metu.
Pontificem secuit frustatim recta monentem,
Urbis pontificem, maxime Orace, tuae.
O scelus, o portentum, o nostri infamia regni,
Non tibi sacrilegae tunc cecidere manus?
Unde et ubi periit, ne iam dubitate, Poloni;
Raptum sub Stygiis obniit Orcus aquis.

SANCTUS STANISLAUS EPISCOPUS

Iustitiae testem tres iam tellure sepultum
Aestates praesul suscitat iste sibi.
Propter oves pastor rabidi cadit ense tyramii,
Dum litat aeterno pane meroque Deo.
Nec satis hoc visum sceleris, non illa cruentae
Tigridis ingluvies sic satiata fuit.
Disicitur sectus per agros, sed nulla volucris
Ausa est tam sancti tangere membra viri.
Indicio radii caelestis frusta leguntur,
Concrescunt miro consolidata modo.
Terrea quando facit tam magni membra piorum,
Quanto animos foveat, credis, amore Deus?

VLADISLAUS I HERMANUS

Plurima rescidit fratris decreta tyranni
Hermanus Latio par pietate Numae.
Hunc spurius vetitis vexavit filius armis,
Sed pius arma tulit pro pietate Deus.
Vincitur impietas Gopleae ad stagna paludis,
Induit inque feras debita vincla manus.
Dic, qui multa legis, quot dignos laude piosque
Legeris historiae per genus omne nothos?
Telegonus, qui pisce patrem obtruncavit Ulyssem,
De turpi Circes natus amore fuit.
Proditor Aeneas patriae est, ne crede Maroni,
Romulus occisor fratris, uterque nothus.

BOLESLAUS III CRIVOUSTUS

Hic quinquaginta pugnavit proelia signis
Collatis, casu non variante fidem.
Pugnavit quoties, toties et vicit; eorum
Nomina, quos vicit, quod breve claudat opus?
Caesaris Henrici magnas fudisse cohortes
Sat sibi, si deessent cetera, laudis erat.
Maerore interiit, quod prorsus inermis ab hoste [est]
Foedifrago victus fraude doloque semel.
I, modo Pompei numera mihi, Roma, triumphos,
Nos Boleslai proelia; maior uter?

Pompeium Caesar bello prostravit aperto;

Fraus potuit nostrum vincere sola ducem.

VLADISLAUS II

Quattuor in natos regnum diviserat aequis

Partibus egregia cum ratione pater.

Ladislae, tibi Cracovia, natu

Maxime, avaritia maxime, Marte nihil.

Fratribus eiectis solus dum quaeris habere

Omnia, possessis pelleris ipse bonis,

Coniuge cumque tua, quae rem tibi suasit iniquam,

Victus m externam profugis exsul humum.

Ignorata tibi fuit alea? Discere in illa

Contentus proprio vivere quisque potest.

Namque aliena petens perdit sua lusor et aurum

Dum cupit, amisso flens abit aere domum.

BOLESLAUS IV CRISPUS

Dum cogit Prussos ad Christi dogma, Polonas

Amisso evertit mitite Crispus opes.

Transfuga ducebat nostros malefidus, iniquum

Transgressos Ossam pertrahit inque locum.

In convestitum viridanti caespite caenum

(A tergo in silvis abditus hostis erat)
Insilit, inclusos caeno suffocat in illo;
Vix pauci incolumes se eripuere fuga.
Mens generosa dolo quia nil agit, ipsa malignis
Opportuna dolis insidiisque capi est,
Et quia metitur propriis virtutibus omnes,
Est in perniciem credula saepe suam.

BOLESLAUS IV CRISPUS

Dum cogit Prussos ad Christi dogma, Polonas
Amisso evertit mitite Crispus opes.
Transfuga ducebat nostros malefidus, iniquum
Transgressos Ossam pertrahit inque locum.
In convestitum viridanti caespite caenum
(A tergo in silvis abditus hostis erat)
Insilit, inclusos caeno suffocat in illo;
Vix pauci incolumes se eripuere fuga.
Mens generosa dolo quia nil agit, ipsa malignis
Opportuna dolis insidiisque capi est,
Et quia metitur propriis virtutibus omnes,
Est in perniciem credula saepe suam.

CASIMIRUS II IUSTUS

Tractus ad imperium precibus lacrimisque suorum
Imperii fractas surgere fecit opes.
Percussit scelerum fratris iusto ense ministros,
Sacrificis pacem ruricolisque dedit,
Qui modo calcati sub direptore iacebant
Inque suis rebus nil habuere sui.
Intulit in patriam corpus Roma usque petitum
Divi, qui floris nobile nomen habet.
Mixta dedit domino scelerati aconita ministri
Inter sollemnes perfida dextra dapes,
Trusit et in subitum patria plangente sepulcrum
Delicias hominum deliciasque deum.

LESCO V ALBUS

Cum sene bellavi patruo, sed an impius isto
Sim facto, iusti discutitote viri.
Esset uter rerum dominus, certavimus; at me
Id velle in patriam nudus adegit amor,
Ne paterer regnare lupum, maiore petentem,
A quo pulsus erat, cum feritate gregem.
Dum lavor, tnvadit Pomeranus balnea inermem,
Dat non speratae meque meosque neci.
Quanto igitur rerum dominis securius aevum
(Quod quidam scripsit), cernite, pauper agit?

Tempora sunt, loca sunt quaevis metuenda potenti,
Quod vivit, totum est: cura, pericla, metus.

BOLESLAUS V PUDICUS

Tartaricus furor in cineres regnante Pudico
Sarmatiae totas paene redegit opes.
In flammas abiit Cracovia, quicquid et agri
Porrigitur ripas, Odera, ad usque tuas.
Fugerat ad Iugros princeps, quia viribus impar
Ad confligendum cum subito hoste fuit.
Stanislae, tuos cineres tellure levavit
Et sacrum in fastia fecit habere locum.
Coniuge consenuit cum virgine virgo maritus
Addictus studiis, casta Diana, tuis.
Bochnenses reperit thesauros primus et inde
Sarciiit a diris damma recepta Getis.

LESCO VI NIGER

Quanta locustarum, quo nos haec scripsimus anno,
Appulit in nostros agmina ventus agros,
Agmina tanta ferunt in nos venisse Getarum
Sub Nigro et primum congeminasse malum.
Iis cessit solis, alio qui semper in hoste,

Cum quocumque iniit proelia, victor erat.
Arma Ruthenorum ductore superba Leone
Et magna exigua contudit ille manu.
Obtrivit quoties Lithuanum et Iazygas? (Hoc iam
Interiit nostro fiinditus ense genus).
Multa in Christicolas nil laudum habitura fuerunt
Bella, lacessitus sed quia vicit, habent.

HENRICUS PROBUS

Teutonibus solis claves permiserat urbis,
Quae regni titulum possidet una, Niger.
Illi Silesium furtim sub nocte silenti
Moenibus accipiunt, cui studuere, ducem,
Nobilium contra, contra decreta senatus;
Nam cui legitime sceptra darentur, erat.
Perfida pars vicit; regnat Probus, exsulat heres.
Sed res parta dolo non diuturna fuit.
Silesii Henricum dubio rapuere veneno,
Quod factis alter, nomine et alter erat.
Qui fraudem in vita coluit, rem fraude paravit,
Qua periit, dignus fraude perire fuit.

PRIMISLUS

Ob scelus Audacis raptum diadema Polonis
Rettulit istius gloria luxque viri.
Magnus erat, tantum peperit qui primus honorem
Nobis, magnus et hic, qui revocavit, erat,
Splendidus, antiquis certans heroibus omni
Virtute, in summo quam decet esse viro.
Caeditur insidiis celebrans sollemne Lyaei;
Invidiam virtus dat sibi et illa necem.
Et caute et timide genio servite, potentes!
Exitio multis lux genialis erat.
Hac Cyrus interiit, Macedo interiitque Philippus,
Hac est Argolicis Troia cremata rogis.

VENCESLAUS BOHEMUS

Ad Venceslai usque dies, Auguste, Bohemi
Scortea Sauromatis tota moneta fuit.
Nummus erat pellis detracta animantibus illis,
Quas aspergillos patria nostra vocat.
Hoc ego dum cuidam narro, qui strangulat amplo
Arcas argento semper egenus, ait:
Ergo putrescebant tunc nummi, o dura priorum
Tempora, tunc nasci res miseranda fuit!
Gratia magna Deo, quod homo sum natus in ista
Saecula, cum pelles non nisi sutor habet.

Quod si quando Deus mala vult saecla illa reverti,

Timc ego tunc, Superi, milvius esse precor.

LADISLAUS III CUBITALIS

Corpore parvus eram, cubito vix altior uno,

Sed tamen in parvo corpore magnus eram.

Non ego Prussorumque Bohemorumque cruorem

Iactabo cladem nec, Gedimine, tuam.

Fortunam vici, cum qua mihi bella fuerunt,

Ut Niger e terris triste volarat iter.

Ter cecidi regno; per te, Rhamnusia, semper

Post lapsum erexi maius ad arma caput.

Corde viris opus est magno, non corpore; magnum

Qui stravit Goliam, nonne pusillus erat?

Ingentem parvus Polyphemum vicit Ulysses;

Sed tamen ille hominem, tam grave numen ego.

CASIMIRUS III MAGNUS

Nil hoc splendidius, nil magnificentius uno est,

Quodcumque illius respiciatur opus.

Legibus armavit patriam placidumque sub illo

Libertas ad nos protulit alma caput.

Oppida tot cinxit muris, quot paene per omne

Hoc regnum muris oppida cincta vides.
Tres simul hospitio excepit cum Caesare reges,
Cum tibi dat neptem, Carole quarte, suam.
Rex ingens opibus, bello, pietate. Quid illum,
Quid premis infami, Cypria sola, nota?
Hunc dici Magnum est iniuria magna, Poloni,
Iure suum nomen Maximus esse potest.

LUDOVICUS HUNGARUS

Non quia vir fuerit nequam Ludovicus et ultro
Crudelis, nostras non bene rexit opes,
Sed quia, Pannoniae dum plus amat arva paternae,
Linquebat saevis istud ovile lupis.
Qui novit, quid agant famuli, si longius absit
(Praesertim fuerit qui minus asper) erus,
Hic videt aerumnas, quas multa absentia veri
Pastoris nostrum tunc cumulabat avis.
Illo rege quidem leges crevere, sed illo
Rege tamen robur non habuere suum.
Lex nisi tutores habeat contra arma potentum,
Est quod araneolus sub trabe nectit opus.

IAGELLO SEU VLADISLAUS IV

Hic gentilis erat Litavus de stirpe Iagello,
Vir bonus et tantas inter honestus opes.
Mox est caelesti princeps baptismate tinctus,
Quem subito est dominum gens imitata suum.
Hinc dotale capit pulchra cum coniuge regnum
Et tribuit Litavis signa Polona suis.
Rege sub hoc memorem suscepit Prussia cladem,
Saepius et rigidus concidit ense Getes.
Quam multa in regno struxit delubra Polono,
Monstrat gymnasium sat puto, Croca, tuum.
Et linquens gnatos ex iusta coniuge natos
Lucida fulgentis scandit ad astra poli.

VLADISLAUS QUINTUS

Vladislae, tibi regale Polonia sceptrum
Contulit ob proprii splendida facta patris.
Hinc quoqne et Hungaricus defert diadema senatus
Et quae sunt lati iugera multa soli.
Egregia vero tu praeditus indole regnas
Ac regis imperio subdita regna tuo.
Nec piguit Macedum fines vastare remotos,
Nominis ut fieret gloria nota tui,
Donec inire petit tecum trux foedera Turca,
Quod facis; at Latius frangere Papa iubet.

Cui tu dum pares, te ad Varnam Marte paludem
Fudit Amurathos et tua castra capit.

CASIMIRUS QUARTUS

Post fratrem Casimirus adest, quem Turca peremit,
Sarmaticas iustus qui regit ultor opes,
Eripit et captas Marianis fratribus urbes
Aethera terribili discutiente modo.
Hoc duce Sacrifici magnas sensere repulsas,
Hic ubi Castaliam Vistula volvit aquam.
Hinc repetit Mariae non vi, sed munere castrum,
Prussiaci quod tunc incoluere duces,
Hunc quoque Choinitium, multis licet inde peremptis,
Sensit et illius quae dicionis erant.
Ducentem reliquae felicia tempora vitae
Fata gravem nobis eripuere ducem.

IOANNES ALBERTUS

Ducis, Ioannes Alberte binominis, agmen
Sarmaticum matre id perficiente tua,
Ingtaurasque novo, sed frustra, Marte tumultum
Ulturus patrui funera maesta tui.
Nam Dacus variat, primo quod dixerat ore,

Te contra Turcam velle iuvare ferum.
Instruit horrendos te contra perfidus hostes
Et fudit populos Marte iuvante tuos.
Unde nemus nostris patulae memorabile fagi,
Dum sol sidereo tramite currit, erit.
Sic igitur multis non faustis obrutus actis;
Te rapuit iuvenem Parca severa ducem.

ALEXANDER

Multa laborati hoc recinunt de rege libelli,
Quam duri promptus Martis ad arma fuit.
Nil illum morbi, nil frigora saeva movebant,
Ut non inceptum perficeretur opus.
Saepius insano compressit Iazygas arcu
Et dedit horrendae milia multa neci.
Indigna ulciscens saevi permria Mosci
Illius constans abstulit ultor opes.
Nec tantum bello studuit, sed legibus aequis;
Subiectam patiens est moderatus humum.
Illa ducis laus est certo verissima magni,
Qui sacra, qui iustum cum pietate colit.

SIGISMUNDUS

Cum iurarat atrox devicto Glinscius hoste
Suspectam pulsa suspicione fidem,
Qui caperet regni post mortem fratris habenas,
Tota Sigismundum terra Polona cupit,
Hoc quia magnatum tunc nemo tenacior aequi,
Maior consiliis et pietate foret.
Dos regum decorabat eum, clementia, solus
Deque Iagellona stirpe superstes erat.
Prostravit fretum numeroso milite Moscum,
Milia quo bello bis cecidere decem.
Quantus amor populoque suo externisque monarchis,
Tantus erat Turcis et tibi, Teuto, tremor.